

ศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา
Dvaravati Art to The Creation of Ceramic Sculptures.

ทัศนีย์ รุ่งทวิชัย

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน
ประจำปีงบประมาณ 2564
ลิขสิทธิ์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

บทคัดย่อ

ผลงานศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำศิลปะทวารวดีมาประยุกต์ใช้ในงานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างศิลปะทวารวดีในอดีตสู่ปัจจุบัน โดยการนำเอาเรื่องราวของศิลปะทวารวดีมาเป็นแนวความคิดในการแสดงออก ซึ่งได้ทำการศึกษา สังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน จนได้ผลงานที่มีแรงบันดาลใจมาจาก ส่วนประกอบ โครงสร้าง และรูปทรงต่างๆ ของเครื่องประดับในแบบศิลปะทวารวดี ซึ่งถือเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนสมัยก่อนที่ยังคงสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมีการรับรู้คุณค่าจนมาสู่คนในยุคปัจจุบัน ถ่ายทอดมาออกมาในรูปแบบของผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ผสมผสานกับวัสดุแบบสื่อผสม สื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ ให้เกิดความงาม และมีคุณค่าเชิงสุนทรียภาพ สามารถนำไปจัดวาง เพื่อให้เกิดคุณค่าด้านจิตใจ เป็นประโยชน์ใช้สอยต่อชุมชน และสังคม

Abstract

Dvaravati Art to The Project of Ceramic sculptures, the aim for the Art of Dvaravati to apply in the ceramic sculptures project. Bring the story of Dvaravati Art from past and present together as a concept to present. Studied, synthesized, and analyzed the content of the concept to creating artworks and inspired by various components, structures, and shapes of jewelry in Dvaravati Art style a tangible cultural heritage is still inherited their way of life and if has a perception of value from the people in the past. Presented by Ceramic sculptures with mixed media materials. The symbolic way creates beauty and has aesthetic value. Can be placed to create spiritual values it is useful to the community and society.

กิตติกรรมประกาศ

การสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยการได้รับความอนุเคราะห์ทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2564 ของฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ศาสตราจารย์สุรพงษ์ สมสุข อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาวิจิตรศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไข ขอขอบคุณบิดา มารดา ผู้ให้คำอบรมสั่งสอนและให้โอกาส และกำลังใจบุตรคนนี้เสมอมา ขอขอบคุณวิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี ครู อาจารย์ และเพื่อนร่วมงานที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์.....	2
ขอบเขตของการสร้างสรรค์.....	2
วิธีดำเนินการสร้างสรรค์.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
ศึกษารูปแบบของศิลปวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐมและสุพรรณบุรี.....	4
ศึกษาข้อมูลทางการสร้างสรรค์.....	16
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์	31
ขั้นตอนที่ 1 วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบและสร้างสรรค์.....	31
ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานสร้างสรรค์.....	33
บทที่ 4 การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์	45
การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชุดที่ 1.....	45
การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชุดที่ 2.....	47
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	49
บรรณานุกรม.....	50
ภาคผนวก.....	51
ประวัติผู้สร้างสรรค์.....	54

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แวดินเผา (อุปกรณ์ทอผ้า).....	5
2 ตุ่มหูแบบลิง-ลิง-โอ.....	5
3 ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นรูปบุคคลสวมผ้าโพกศีรษะ และรูปหม้อปุณณกลศ.....	7
4 แสดงปูนปั้นลายพันธุ์พฤกษา ศิลปะทวารวดี.....	8
5 แสดงภาพภาชนะดินเผาโบราณ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์.....	9
6 แสดงภาพภาชนะดินเผาโบราณ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี.....	9
7 แสดงภาพประติมากรรมนูนสูง การแต่งกายในสมัยทวารวดี.....	10
8 แสดงภาพประติมากรรมนูนสูง ที่สตรีมักสวมใส่ต่างหูหรือลานหูขนาดใหญ่.....	10
9 แผ่นดินเผารูปบุคคลสวมสร้อยคอและต่างหู.....	11
10 เครื่องประดับดินเผาและหินสีโบราณ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์.....	11
11 เครื่องประดับทวารวดี ลานหู ตุ่มหูดีบุก ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์....	12
12 ภาพถ่ายต่างหูของจริง ที่พบในบริเวณเมืองโบราณนครปฐม และเมืองทวารวดีอื่นๆ.	12
13 แม่พิมพ์เครื่องประดับ พบที่เมืองโบราณอู่ทอง.....	13
14 แสดงภาพโบราณวัตถุสมัยทวารวดี ที่พบในจังหวัดสุพรรณบุรี.....	13
15 ภาพลูกปัดแก้ว ที่พบในจังหวัดสุพรรณบุรี.....	14
16 ภาพลูกปัดเปลือกหอย พบในสุพรรณบุรี.....	15
17 ภาพลูกปัดหินคาร์เนเลียน ที่พบในจังหวัดสุพรรณบุรี.....	15
18 เหรียญที่ระลึก เฉลิมพระนครร้อยห้าสิบปี พ.ศ. 2475.....	16
19 ประติมากรรมนูนต่ำบนผนังกำแพงวิหารแห่งฟาโรห์เวติที่ 1.....	17
20 ประติมากรรมนูนสูง The Last Supper โดย นที เกวลกุล.....	17
21 ประติมากรรมแบบลอยตัว “ชีวิตพ่อ การปกป้องจากลูก”.....	18
22 ประติมากรรมเสมือนจริง “พระเมตตา”.....	20
23 ประติมากรรมรูปแบบนามธรรม “รูปทรงแห่งความสมดุล หมายเลข 3”.....	21
24 การขึ้นรูปแบบกด.....	22

ภาพที่	หน้า
25 การขึ้นรูปแบบแผ่น.....	19
26 การขึ้นรูปแบบขด	23
27 การขึ้นรูปแบบใบมีด.....	24
28 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ของ Lynda Draper.....	26
29 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ของ วิภู ศรีวิลาส.....	27
30 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา สมมุติธาดู ของ กรธนา กองสุข.....	28
31 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา “บวย” ของ สยมพร กาษรสุวรรณ.....	29
32 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา “ไม่มีชื่อ 2019” ของ วศินบุรี สุพานิชวรภาชน์..	30
33 ภาพร่าง 2 มิติ แนวทางการสร้างสรรค์ ครั้งที่ 1.....	34
34 ภาพที่ 33 ภาพร่าง 2 มิติ แนวทางการสร้างสรรค์ครั้งที่ 2.....	34
35 ตราประทับดินเผาที่ออกแบบลวดลายมาจากลายทวารวดี.....	35
36 ภาพการสร้างลวดลายด้วยเทคนิคการกดประทับลาย (Stamping).....	35
37 ภาพการเตรียมดิน สำหรับการขึ้นรูปขึ้นงาน.....	36
38 ภาพการประกอบขึ้นรูปขึ้นงาน.....	36
39 ภาพการตกแต่ง และเก็บรายละเอียดขึ้นงาน.....	37
40 ภาพขึ้นงานภายในเตาเผา (เตาไฟฟ้า).....	37
41 ภาพขึ้นงานหลังผ่านการเผา เนื้อดินมีความแกร่ง และมีสีเข้มขึ้นจากตอนก่อนเผา....	38
42 การเตรียมอุปกรณ์เพื่อใช้ในการประกอบขึ้นงาน.....	38
43 ขั้นตอนการตัดเส้นลวดอะลูมิเนียมและร้อยลูกปัด.....	39
44 ขั้นตอนการประกอบขึ้นงาน	39
45 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 1.....	40
46 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 2 ชั้นที่ 1.....	41
47 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 2 ชั้นที่ 2.....	42
48 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 2 ชั้นที่ 3.....	43
49 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 2	44
50 การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชุดที่ 1	45

ภาพที่	หน้า
51 การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชุดที่ 2	47
52 แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ.....	52
53 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ศิลป์.....	53

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดนครปฐม และสุพรรณบุรี นับเป็นจังหวัดบ้านใกล้เรือนเคียง แต่เดิมเป็นเมืองโบราณที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ตั้งอยู่ใกล้เมืองหลวง อุดมสมบูรณ์ทั้งทางกายภาพของพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ มีแม่น้ำสายสำคัญคือแม่น้ำท่าจีนที่หล่อเลี้ยงชีวิตมาเนิ่นนาน เป็นสายน้ำที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทำให้จังหวัดนครปฐมและสุพรรณบุรีมีความสมบูรณ์ทางการเกษตร สังคม เศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากเป็นเมืองเก่าแก่ มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญตั้งแต่ครั้งโบราณ เป็นแหล่งของศิลปะและวัฒนธรรมแบบทวารวดีที่พบมากในเขตภาคกลาง ซึ่งเปรียบเสมือนร่องรอยหลักฐานสำคัญในการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองในอดีตให้กับคนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี

ศิลปะทวารวดี เป็นอีกหนึ่งร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่จะช่วยบอกเล่าเรื่องราว สะท้อนให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญที่ยังคงเหลือร่องรอยไว้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากศิลปกรรมทวารวดี ที่ขุดพบในเขตเมืองโบราณ จังหวัดนครปฐม และพื้นที่อำเภออู่ทองจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งเทคนิคทางงานช่างของคนในสมัยก่อนที่พบเห็นได้งานประติมากรรมปูนปั้น และดินเผาที่ใช้ในการประดับ ศาสนสถานสมัยทวารวดี บอกเล่าเรื่องราวความเชื่อทางด้านศาสนา และศาสนพิธี เช่น ประติมากรรมปูนปั้นรูป ธรรมจักร กวางหมอบ รูปจำหลักรูปปั้นดินเผา ลักษณะของคนในอุดมคติในสมัยทวารวดีที่มีเห็นได้ชัด เป็นเอกลักษณ์ มีใบหน้ากลมและเหลี่ยม ริมฝีปากหนา คิ้วโค้งติดสันจมูก ทรงผมหยิกหยักโคก หรือผมตรง ที่ขมวดมวยผม สวมใส่เครื่องประดับขนาดใหญ่ การนุ่งผ้าแบบจีบหน้า หรือแม้แต่เครื่องประดับต่างๆร่างกายของผู้คนในสมัยก่อนที่พบ ทั้งต่างหู ลานหูติบูก ซึ่งมีขนาดใหญ่ หรือมีรูปทรงที่แปลกตา เครื่องประดับลูกปัดหินสี หรือแม้แต่ข้าวของเครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของคนในสมัยก่อน เช่นหม้อดินเผาสามขา ลายประทับบนเครื่องปั้นดินเผา เช่น ลายเชือกทาบ ดินเผารูปยักษ์ สิงห์ ม้ารูปเทวดา ที่ขุดพบทั้งในบริเวณจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี

ด้วยเหตุนี้ทางผู้วิจัยจึงต้องการสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามและคุณค่าของศิลปะทวารวดีในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงศิลปะทวารวดีในจังหวัดยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก โดยทางผู้วิจัยต้องการทำการศึกษาศิลปะทวารวดี ในเขตเมืองโบราณนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และบริเวณใกล้เคียง นำมาความรูปที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์ และสรุป เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในงานสร้างสรรค์ โดยถ่ายทอดเรื่องราวผ่านผลงาน

สร้างสรรค์ประติมากรรมโดยใช้เทคนิคทางเครื่องเคลือบดินเผา เพื่อให้เกิดความงาม สุนทรีย์ทางศิลปะ และเกิดคุณค่าและประโยชน์ให้กับชุมชน และสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

1. เพื่อนำศิลปะทวารวดีมาประยุกต์ใช้ในงานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างศิลปะทวารวดีในอดีตสู่ปัจจุบัน
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานเครื่องเคลือบดินเผาจากศิลปะทวารวดี ให้เกิดความงาม สามารถนำไปจัดวาง เพื่อให้เกิดคุณค่าด้านจิตใจ และประโยชน์ใช้สอยต่อชุมชน และสังคม

ขอบเขตของการสร้างสรรค์

1. พื้นที่ในการศึกษา คือ ศิลปะทวารวดี กลุ่มของเมืองโบราณ ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม และสุพรรณบุรี
2. ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย คือ 1 ตุลาคม 2563 ถึง 14 กันยายน 2564 (ปีงบประมาณ 2564)
3. ผลงานสร้างสรรค์ประติมากรรมด้วยเทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา จำนวน ๒ ชุด ภายใต้งบประมาณ ๔๕,๐๐๐ บาท ประกอบด้วย
 - 3.1 ผลงานประติมากรรมขนาด ๓๐x๓๐x๓๐ เซนติเมตร 1 ชุด (1 ชิ้น)
 - 3.2 ผลงานประติมากรรมขนาด ๕๐x๒๕x๒๕ เซนติเมตร 1 ชุด (3 ชิ้น)

วิธีดำเนินการสร้างสรรค์

ในการดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์ เรื่อง ศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาข้อมูลทางด้านการสร้างสรรค์งานประติมากรรมเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา โดยมีการศึกษาข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่างๆทั้งเอกสาร เว็บไซต์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการศึกษาและตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ ได้ดำเนินงานตามขั้นตอนโดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ด้านข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบ และสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกต ประกอบการพิจารณาข้อมูลด้านการออกแบบก่อนนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ผลงาน สรุป และอภิปรายผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ศึกษาศิลปะทวารวดีและนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในงานสร้างสรรค์ได้
2. ได้สร้างสรรค์ผลงานเครื่องเคลือบดินเผาจากศิลปะทวารวดี ให้เกิดความงาม และมี

คุณค่าต่อสังคม และชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. **ศิลปะทวารวดี** หมายถึง ศิลปกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย พบในแถบที่ราบลุ่มน้ำภาคกลาง ซึ่งในการสร้างสรรค์นี้ ได้ศึกษาศิลปะทวารวดี และเครื่องประดับแบบทวารวดีที่พบในกลุ่มของเมืองโบราณ จังหวัดนครปฐม และสุพรรณบุรี

2. **ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา** หมายถึง งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ที่มีส่วนประกอบของเครื่องเคลือบดินเผา และ วัสดุอื่น ๆ รวมด้วยไม่เกิน 30 %

3. **การแสดงออก** หมายถึง การแสดงออกถึงการสื่อความหมาย ในรูปแบบของอารมณ์ ความรู้สึกถึงความงามที่ได้จากศิลปะทวารวดี

4. **การรับรู้** หมายถึง การตีความหมาย ความเข้าใจ ถึงความงามที่ได้ได้รับจากงานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา

5. **คุณค่าเชิงสุนทรียภาพ** หมายถึง ความงามทางสุนทรียภาพที่เป็นคุณค่าของงานศิลปะที่ได้รับจากผลงานการสร้างสรรค์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการวิจัยสร้างสรรค์ ศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ทางผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล ทฤษฎี หลักการออกแบบ แนวความคิด และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ และแนวความคิดในการวิจัยครั้งนี้ โดยได้แบ่งเป็นเนื้อหาและรายละเอียดของข้อมูลที่ทำการศึกษาดังนี้

1. ศึกษารูปแบบของศิลปวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐม และสุพรรณบุรี

1.1 ศิลปวัฒนธรรมทวารวดี

1.2 รูปแบบเครื่องประดับในศิลปทวารวดี

1.1 ศิลปวัฒนธรรมทวารวดี

ศิลปทวารวดี คือมิติหนึ่งของสังคมที่ผ่านยุคก่อนประวัติศาสตร์ มาสู่ยุคที่มีกรอบเกณฑ์ของงานช่างทางศาสนา ศูนย์กลางของอาณาจักรทวารวดีอยู่ทางภาคกลาง โดยโยงใยอยู่ตามภาคต่างๆ ของประเทศไทย ซึ่งระยะแรกใกล้เคียงกับต้นแบบในศิลปะอินเดีย ก่อนที่ลักษณะท้องถิ่นจะปรากฏขึ้นชัดเจน งานช่างประเภทต่างๆ ที่หลงเหลือมากที่สุดของสมัยทวารวดีคืองานประติมากรรม โดยเฉพาะพระพุทธรูป ที่สืบทอดจากศิลา สำริด ดินเผา และปูนปั้น พระพุทธรูป แบบทวารวดีมีลักษณะใกล้เคียงกับศิลปะแบบอินเดียสมัยคุปตะ แสดงลักษณะเฉพาะตัว โดยเฉพาะพระพุทธรูป เช่น พระพุทธรูปในพระอิริยาบถยืนในอาการตรีกังค์ คือ เอียงพระโสภี (สะโพก) ซึ่งเป็นสุนทรียภาพแบบอินเดียโดยแท้ ศิลปะทวารวดี มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 – 16 ส่วนใหญ่สร้างขึ้นในพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท (หินยาน) เจริญขึ้นทางภาคกลาง ก่อนที่จะเผยแผ่ไปสู่ภาคอีสาน และภาคใต้ ได้พบงานสลักหินหลายชิ้นในศิลปทวารวดี เช่น ชิ้นส่วนธรรมจักร พระพุทธรูป

1.1.1 การแบ่งยุคสมัย ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ในจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี และในภูมิภาคอื่นๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุคสมัยด้วยกัน ดังนี้

1.1.1.1 สมัยหินใหม่ (Neolithic Age) ประมาณ 3,500 ปีมาแล้ว ซึ่งถือว่าการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนขึ้นครั้งแรก เป็นช่วงเวลาที่มนุษย์เริ่มรู้จักการทำเกษตร มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร เปลี่ยนวิถีชีวิตจากการเร่ร่อนหาอาหารตามธรรมชาติ เป็นการสร้างบ้าน เกิดเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ใช้เครื่องมือที่ทำจากหินที่เรียกว่า “ขวานหินขัด” เริ่มรู้จักการทอผ้า ทำเครื่องประดับจากกระดูกสัตว์ และเปลือกหอย การทำเครื่องปั้นดินเผา ดังจะเห็นได้จากการขุดพบภาชนะดินเผา “หม้อสามขา” หลายรูปทรงจำนวนมาก ที่พบจากแหล่งโบราณคดี ทั้งในตำบลพระประโทน จังหวัดนครปฐม และแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ 1 แวดินเผา (อูปกรณ์ทอผ้า)

(ที่มา: <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/uthong/index.php/th/วัตถุที่จัดแสดง>
เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564)

1.1.1.2 สมัยโลหะ (Metal Age) ประมาณ 2,500 ปีมาแล้ว เป็นยุคที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการติดต่อกับชุมชนห่างไกล มีการพบหลักฐานว่ามีการเริ่มรู้จักนำโลหะมาใช้ โดยมีเทคโนโลยีการถลุงแร่และหลอมโลหะเพื่อทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ทั้งสำริด และเหล็ก ซึ่งสามารถใช้งานได้ดีกว่าเครื่องมือหิน มีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับชุมชนอื่น ร่องรอยของชุมชนสมัยโลหะพบกระจายตัวอยู่ทั่วทุกอำเภอของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยได้พบหลุมฝังศพของมนุษย์สมัยนั้น พบโบราณวัตถุที่สำคัญคือ ต่างหูรูปสัตว์ 2 หัว “ลิง-ลิง-โอ” ที่รูปทรงกึ่งทรงกลม บากด้านบนให้เป็นตะขอสำหรับสวมใส่ใบหู หรือร้อยเชือก มีปุ่มแหลม 3 ปุ่มที่ขอบข้าง ซึ่งต่างหูแบบนี้พบตามแหล่งโบราณคดีร่วมสมัยและแหล่งฝังศพของพวกวัฒนธรรมขาววันห์หลายแห่งในประเทศไทย ซึ่งนักโบราณคดีสันนิษฐานว่าตุ้มหูแบบลิง-ลิง-โอ นี้ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยโดยการติดต่อซื้อขายแลกเปลี่ยนภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ภาพที่ 2 ตุ้มหูแบบลิง-ลิง-โอ

(ที่มา: <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/uthong/index.php/th/ตุ้มหูลิง-ลิง-โอ>
เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564)

1.1.1.3 สมัยสุวรรณภูมิ (Suvarnabhumi Period) ประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว เป็นยุคที่มีการค้าขายกับพื้นทะเล แรกกับพระพุทธศาสนา และกำเนิดชุมชนเมือง ในช่วงของปลายสมัยโลหะ เริ่มมีการติดต่อซื้อขายกับดินแดนพื้นทะเล ทั้งอินเดีย เปอร์เซีย และจีน มีการค้นพบลูกปัดแก้ว ลูกปัดหินอะเกตและคาร์เนเลียน ตะเกียงโรมัน และเหรียญกษาปณ์โรมัน ซึ่งพ่อค้าชาวต่างชาติได้นำสินค้าเหล่านี้มาซื้อขายแลกเปลี่ยนกับสินค้าพื้นเมือง เช่น ของป่า และแร่ธาตุต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการพบพระพุทธรูปและวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่มีรูปแบบศิลปะอมราวดีของอินเดีย ที่แสดงถึงการเข้ามาของพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก และจากหลักฐานดังกล่าวนี้ ทำให้สันนิษฐานว่าบริเวณจังหวัดสุพรรณบุรี คือศูนย์กลางการค้าของสุวรรณภูมิ เป็นดินแดนที่พ่อค้าวาณิชล้วนต้องการมาแสวงโชค จากการพบร่องรอยของชุมชนขนาดใหญ่ที่เมืองโบราณอู่ทองตั้งแต่สมัยหินใหม่ และพัฒนาต่อเนื่องจนกลายเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่เมื่อมีการซื้อขายกับพื้นทะเล

1.1.2 งานศิลปกรรมประเภทต่างๆ ของสมัยทวารวดี มีหลักฐานชัดเจนด้านงานช่างทางศาสนา ของดินแดน TO-LO-PO-TI (โกลโลโปตี) จากบันทึกการเดินทางของหลวงจีนที่ไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่อินเดีย พร้อมกับคำว่า ทวารวดี ในจารึกภาษาสันสกฤตบนเหรียญเงิน อ่านได้ว่า ศรีทวารวดี ศวรปุณย และการที่เรียกศิลปะทวารวดีในความหมายทางวัฒนธรรม เช่น การอธิบายลักษณะของงานช่าง คือ ประติมากรรม หรือ สถาปัตยกรรม (สันติ เล็กสุขุม, 2552: 11)

1.1.2.1 ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ในสมัยทวารวดีงานประติมากรรมและสถาปัตยกรรมที่พบส่วนมากมักเกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งพุทธศาสนาได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดียกว่าพันปี ก่อนที่จะมีการเผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทย โดยเมืองโบราณอย่างนครปฐมและสุพรรณบุรีเป็นชุมชนรุ่นแรกๆ ที่ถือได้ว่าเป็นชุมชนหน้าด่านในการรับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาประดิษฐานในประเทศไทย ดังที่ปรากฏในงานปูนปั้น ซึ่งทำไว้ประดับฉากเล่าเรื่องทางศาสนาหรือทำไว้เพื่อประดับส่วนใดส่วนหนึ่งของอาคารศาสนสถาน เช่น รูปนางนาคดนตรีทั้งห้า ช่วยให้เราได้รู้เครื่องดนตรีบางชนิด และการใช้เครื่องดนตรีเหล่านั้นในสมัยทวารวดี รูปเล่าเรื่องนิทานทำด้วยดินเผา เป็นอุบายสั่งสอนธรรมะด้วยชาดกหรือพุทธประวัติ เช่น ที่จุลประโทนเจดีย์ ของจังหวัดนครปฐม นอกจากพระพุทธรูป ช่างในสมัยทวารวดียังได้สร้างรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ตามหลักความเชื่อในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน อีกสิ่งหนึ่งที่พบได้ในศิลปะทวารวดี ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ในพุทธศาสนา คือ ธรรมจักร ซึ่งมักพบร่วมกับรูปกวางหมอบ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงการปฐมเทศนา นอกจากธรรมจักรและกวางหมอบ ยังมีพุทธประวัติตอนอื่นอีก เช่น รูปพระพุทธเจ้าประทับเหนือพญานาค ซึ่งหมายถึง ตอนพระพุทธองค์เสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังโปรดพุทธมารดา ซึ่งมีมาก่อนสมัยอินเดียโบราณ (สันติ เล็กสุขุม, 2552: 25-45)

จากการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในเมืองโบราณนครปฐมและสุพรรณบุรี ไม่ว่าจะเป็นศาสนสถาน ศาสนวัตถุ หรือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลวัฒนธรรมจากอินเดียที่ค่อนข้างเด่นชัดในระยะแรก ก่อนที่จะมีการผสมผสานวัฒนธรรมและรสนิยมท้องถิ่นเข้ากับอิทธิพลจากภายนอกในเวลาต่อมาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะขึ้นในนาม วัฒนธรรมทวารวดี ดังจะเห็นได้จาก ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นรูปบุคคลสวมผ้าโพกศีรษะ ที่มีลักษณะคล้ายชาวอินเดีย และกลุ่มคนในแถบเปอร์เซียที่สวมหมวกกรวย ศิลปะทวารวดี ราวประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-16 หรือชิ้นส่วนประติมากรรม สลักรูปหม้อปูลมกลศ ที่แสดงสัญลักษณ์ถึงความอุดมสมบูรณ์ตามแบบคติอินเดีย ขุดพบที่วัดพระประโทน และบริเวณเมืองโบราณ จังหวัดนครปฐม จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

ภาพที่ 3 ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้น
รูปบุคคลสวมผ้าโพกศีรษะ และชิ้นส่วนประติมากรรม สลักรูปหม้อปูลมกลศ
(ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 3 มกราคม 2560)

ภาพที่ 4 แสดงปูนปั้นลายพันธุ์พฤกษา ศิลปะทวารวดี ราวประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-16 ขุดพบที่วัดพระประโทน และในจังหวัดนครปฐม ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ (ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 3 มกราคม 2560)

1.1.2.2 สิ่งของเครื่องใช้ ดินแดนทวารวดีในอดีตตั้งอยู่บนแนวฝั่งทะเลโบราณ มีหลักฐานที่แสดงว่ามีมนุษย์อยู่อาศัย ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์โดยระหว่างการก่อสร้างถนนมาลัยแมนผ่านเขตนครปฐม ได้พบเครื่องมือหิน เศษภาชนะดินเผา และเครื่องมือที่ใช้ทางการเกษตร ภาชนะดินเผาสมัยทวารวดีที่ค้นพบบริเวณชุมชนเมืองโบราณนครปฐมและเมืองโบราณสุพรรณบุรี เป็นภาชนะดินเผาประเภทเนื้ออ่อน (Earthen Ware) ส่วนใหญ่เป็นภาชนะดินเผาแบบไม่เคลือบโดยมีรูปแบบทั้งที่สืบทอดมาจากสมัย ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น ภาชนะลายเชือกทาบ ลายขูดขีด และลายคลื่น ที่ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เเผาโดยวิธีสุ่มไฟกลางแจ้ง ลักษณะขอเนื้อดินจึงสุกตัวไม่เท่ากัน สีดินมีลักษณะด้านนอกเป็นสีแดง โดยมากด้านในอาจเป็นสีดำ เนื่องจากควบคุมอุณหภูมิไม่ได้ ทำให้เนื้อดินสุกตัวไม่เท่ากัน มีการค้นพบลานดินเผาที่ใช้สำหรับเผาภาชนะดินเผาที่บริเวณวัดพระประโทนเจดีย์ โดยรูปแบบภาชนะยังคงเป็นแบบพื้นเมืองที่พบส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น หม้อ ไห ชาม โถน้ำมีพวยตะเกียง และตะคัน ส่วนภาชนะที่ใช้ในพิธีกรรม เช่น จานมีเชิง และไหที่ตกแต่งด้วยการกลายประทับ หรือลายเชือกทาบ ที่เลียนแบบมาจากชาวโรมัน (ผาสุก อินทราวุธ, 2526:

146) จากการสำรวจแหล่งโบราณคดีที่บริเวณลุ่มน้ำบางแก้ว ตำบลพระประโทน ยังพบเศษดินเผาจำนวนมาก ทั้งหมดมีสันขนาดเล็ก ชิ้นส่วนขาตั้งภาชนะสำหรับหุงต้ม และเศษดินที่ถูกเผาแล้ว เป็นดินที่เหลือจากการปั้น โดยยังคงมีรอยนิ้วมือ และรอยเชือกคาดอยู่ จึงสันนิษฐานว่าบริเวณนี้อาจเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในสมัยทวารวดีที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งในสมัยโบราณของนครปฐม (อุษา งามเพียรภาค, 2548: 225)

ภาพที่ 5 แสดงภาพภาชนะดินเผาโบราณ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์
(ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 3 มกราคม 2560)

ภาพที่ 6 แสดงภาพภาชนะดินเผาโบราณ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี
(ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 2 เมษายน 2564)

1.2 รูปแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับในศิลปะทวารวดี

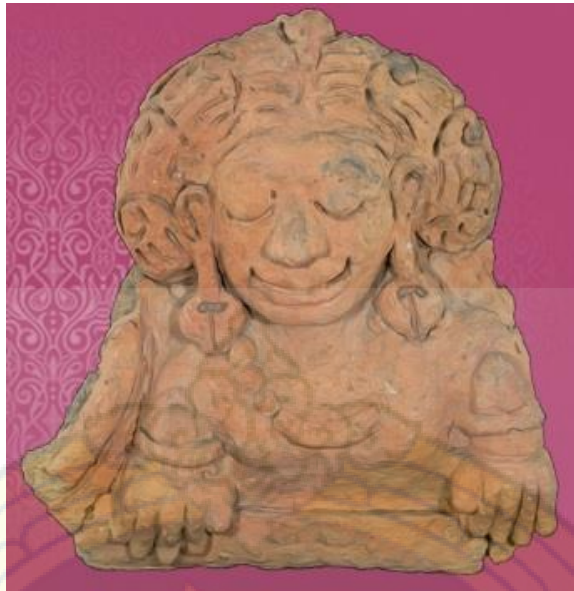
1.2.1 เครื่องแต่งกาย ได้แก่ ผ้าถุง สไบคล้องบ่า และประดับในศิลปะทวารวดี มักทำด้วยโลหะ หินสี แก้ว แหวนสำริด กำไรสำริด ตุ่มหูและต่างหู ที่ทำจากโลหะประเภทดีบุก จึงมักมีน้ำหนักถ่วงใบหูให้ยานกว่าปกติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติทางความงามของสตรีในสมัยนั้น จากหลักฐานภาพประติมากรรมนูนสูง หรือนูนต่ำที่ขุดพบ ส่วนเครื่องประดับจำพวกต่างหูนั้นเป็นของที่ผลิตขึ้นเองจากหลักฐานที่นักโบราณคดีได้ค้นพบแม่พิมพ์สำหรับหล่อต่างหูซึ่งเป็นเบ้าหิน ส่วนลูกปัดแก้ว หรือหินสีสันนิษฐานว่ามีการนำเข้ามาจากประเทศอินเดีย โดยเครื่องประดับสมัยทวารวดีส่วนใหญ่ที่จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์เป็นโบราณวัตถุที่ได้มาจากเมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี (อุษา งามภาคเพียร, 2548:199)

ภาพที่ 7 แสดงภาพประติมากรรมนูนสูง การแต่งกายในสมัยทวารวดี ที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

ภาพที่ 8 แสดงภาพประติมากรรมนูนสูง ที่สตรีมีกสวมใส่ต่างหูหรือลานหูขนาดใหญ่ ที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ (ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 3 มกราคม 2560)

ภาพที่ 9 แผ่นดินเผารูปบุคคลสวมสร้อยคอและต่างหู
 ที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
 (ที่มา: <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/uthong/index.php/th/แผ่นดินเผารูปบุคคลสวมสร้อยคอและต่างหู> เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564)

ภาพที่ 10 แสดงภาพเครื่องประดับดินเผาและหินสีโบราณ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์
 (ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 3 มกราคม 2560)

ภาพที่ 11 ภาพเครื่องประดับทวารวดี ลานหู ตุ่มหูติบูก ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์
(ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 3 มกราคม 2560)

ภาพที่ 12 แสดงภาพถ่ายต่างหุของจริง ที่พบในบริเวณเมืองโบราณนครปฐม และเมืองทวารวดีอื่นๆ
ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพฯ
(ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 3 มกราคม 2560)

ภาพที่ 13 แม่พิมพ์เครื่องประดับ พบที่เมืองโบราณอุทุมพร
 (ที่มา: วัตถุจัดแสดง, เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564, เข้าถึงได้จาก
<http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/uthong/index.php/th/แม่พิมพ์เครื่องประดับ>)

ภาพที่ 14 แสดงภาพโบราณวัตถุสมัยทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 11-16 ที่พบในจังหวัดสุพรรณบุรี
 จัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี
 (ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 2 เมษายน 2564)

1.2.2 ลักษณะของลูกปัดที่พบในทวารวดี

วิวัฒนาการของลูกปัดที่พบในทวารวดีนั้นสามารถเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวิวัฒนาการความสัมพันธ์ของผู้คนได้อย่างชัดเจน มีการถ่ายทอดวิวัฒนาการความรู้ในการผลิตลูกปัด การติดต่อสัมพันธ์เชิงการค้าโดยเฉพาะในภาคพื้นทะเลและชายฝั่ง ปรากฏร่องรอยพัฒนาการของระบบคุณค่า ความเชื่อ ความศรัทธา และศาสนา

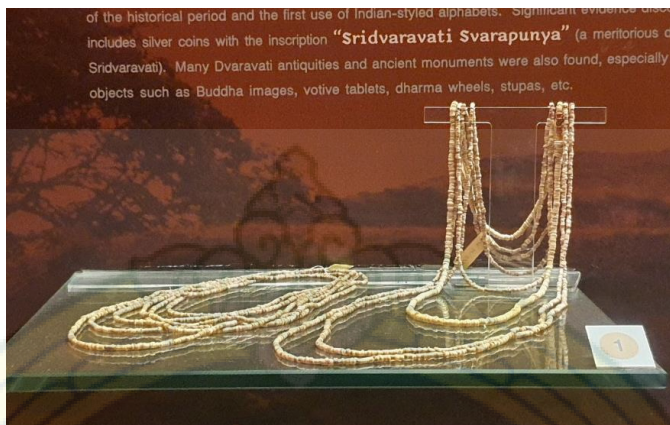
1.2.2.1 ลูกปัดแก้ว เดิมเชื่อว่าผลิตในประเทศอินเดียและกระจายส่งออกไปทั่วเขตแดนมหาสมุทรอินเดีย และแปซิฟิก ลูกปัดชนิดนี้ทำขึ้นโดยวิธีการดึงหลอดแก้วให้เรียวยาวตามต้องการ มีขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 1- 5 มิลลิเมตร พบเห็นได้หลากสี ตั้งแต่ ดำ แดง ส้ม เหลือง เขียว ฟ้า น้ำเงิน ม่วง น้ำตาล และขาว บางครั้งเรียกว่าลูกปัดลมสินค้า (Trade Wind Beards) เนื่องจากมีการพบเห็นครั้งแรกในแถบทะเลชายฝั่งตะวันออกของทวีปแอฟริกา เป็นลูกปัดจากอินเดียซึ่งมีลมสินค้านำพาเรือสำเภามาขาย ขณะที่บางกลุ่มเรียกลูกปัดแก้วชนิดนี้ว่า “ลูกปัดทวารวดี” เนื่องจากพบบ่อยตามแหล่งโบราณคดีทวารวดีร่วมสมัย (บัญชา พงษ์พานิช, 2552: 54)

ภาพที่ 15 ภาพลูกปัดแก้ว ที่พบในจังหวัดสุพรรณบุรี
จัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี
(ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 2 เมษายน 2564)

1.2.2.2 ลูกปัดเปลือกหอย หรือ จากกระดูกสัตว์ วิวัฒนาการของลูกปัด

นั้นเริ่มมาจากการที่มนุษย์นำกระดูกสัตว์ หรือเปลือกหอยมาเจาะรูร้อย บางครั้งทำมาจากแกนกระดูก ก้างปลา

ภาพที่ 16 ภาพลูกปัดเปลือกหอย พบในสุพรรณบุรี จัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี (ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 2 เมษายน 2564)

1.2.2.3 ลูกปัดหิน ลูกปัดหินอะเกต ลูกปัดหินคาร์เนเลียน หรือที่เรียกกัน

ว่า ฟีม ซึ่งมีที่มาจากรูปทรงที่คล้ายกับฟีมทอผ้า ตามความเชื่ออันแสดงให้เห็นถึงชนชั้นวรรณะของผู้ตายในสมัยโบราณนิยมใช้ลูกปัดหินที่ทำขึ้นอย่างพิถีพิถันนี้บวงสรวงในพิธีฝังศพของชนชั้นเจ้านาย ทั้งที่พบในไทยและประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (จุฬารัตน์ ผดุงชีวิต : 101)

ภาพที่ 17 ภาพลูกปัดหินคาร์เนเลียน ที่พบในจังหวัดสุพรรณบุรี จัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี (ถ่ายภาพโดย ทศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 2 เมษายน 2564)

2. ศึกษาข้อมูลทางการสร้างสรรค์ แนวความคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ดังนี้

2.1 การสร้างสรรค์งานประติมากรรม

2.1.1 ประเภทของประติมากรรม

ประติมากรรม เป็นศิลปะที่สามารถจับต้องได้ มีรูปทรง มวล และปริมาตร ชื่นชมความงามได้ด้วยตา หรือการสัมผัสโดยตรง การสร้างสรรค์ประติมากรรมเป็นรูปทรง 3 มิติ สามารถแบ่งแยกประเภทการสร้างสรรค์ได้ออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1.1 ประติมากรรมแบบต่ำสุด (Squashed relief) คือประติมากรรมที่พบเห็นและใช้กันอยู่ทุกวันในชีวิตประจำวัน เช่น ประติมากรรมเหรียญ โดยประติมากรจะออกแบบทำการปั้นโดยเน้นความสัมพันธ์สูงต่ำให้ไล่เลี่ยกันไปมีขนาดใหญ่ประมาณ 15 นิ้ว แล้วจึงทำการย่อขนาดให้เล็กลงเท่ากับขนาดของเหรียญที่เราใช้กันในปัจจุบัน (พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า, 2553: 24)

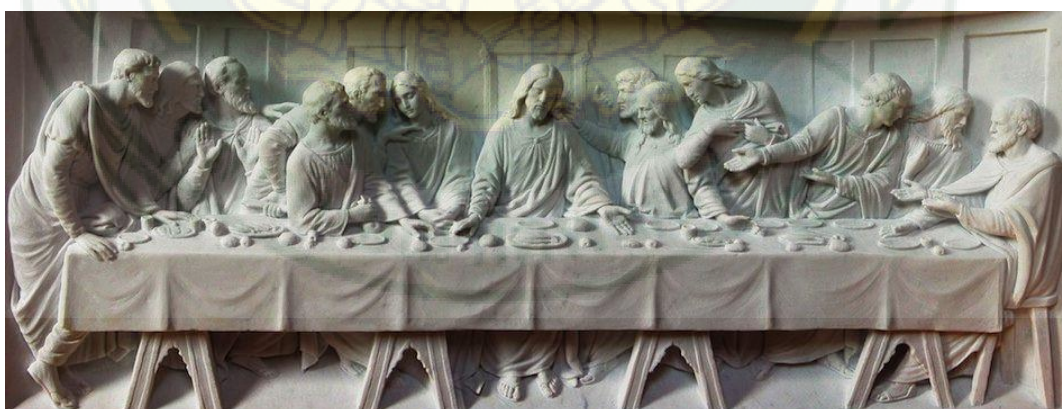
ภาพที่ 18 เหรียญที่ระลึก เฉลิมพระนครร้อยห้าสิบปี พ.ศ. 2475
ออกแบบโดยเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
(นิทรรศการเชิดชูเกียรติศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี, 2535, ไม่มีเลขหน้า)

2.1.1.2 ประติมากรรมแบบนูนต่ำ (Low relief) คือประติมากรรมที่มีลักษณะความสูงมากกว่าเหรียญ และมีขนาดใหญ่กว่า ความนูนของประติมากรรมจะนูนสูง-ต่ำแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ดูได้เพียงเฉพาะด้านเดียว

ภาพที่ 19 ประติมากรรมนูนต่ำบนผนังกำแพงวิหารแห่งฟาโรห์เวตีที่ 1 (Temple of Seti I) ติดตั้งอยู่ในนครอไบดอส (Abydos) ประเทศอียิปต์
(ที่มา : <http://www.thairath.co.th/news/foreign/1546128> เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2564)

2.1.1.3 ประติมากรรมแบบนูนสูง (High relief) คือประติมากรรมที่มีความสูงมากกว่าประติมากรรมนูนต่ำค่อนข้างมาก บางครั้งอาจมีความสูงมากจนกระทั่งเหมือนรูปทรงที่ยื่นลอยออกมา แต่ด้านหลังของประติมากรรมจะยังคงติดอยู่กับฐานหรือผนัง

ภาพที่ 20 ประติมากรรมนูนสูง The Last Supper โดย นที เกวลกุล
จำลองมาจากภาพวาดฝาผนัง ของ Leonardo da Vinci ในเมือง Milan ประเทศ Italy
(ที่มา: <http://www.natee-marblesculpture.com> เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2564)

2.1.1.4 ประติมากรรมแบบลอยตัว (Round relief) คือ ประติมากรรมที่สามารถดูได้รอบด้าน ประติมากรรมแบบลอยตัว เป็นประติมากรรมที่รูปทรงเหมือนจริงมากที่สุด มีความชัดเจนโดดเด่น

ภาพที่ 21 ประติมากรรมแบบลอยตัว “ชีวิตพ่อ การปกป้องจากลูก”
ผลงานสร้างสรรค์โดย พงษ์พันธ์ จันทนมัญญะ
(ที่มา: ประติมากรรมลอยตัว, เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2564, เข้าถึงได้จาก https://www.silpa-mag.com/news/article_18192)

2.1.2 ความงามของประติมากรรม

ประติมากรรมเป็นทัศนศิลป์แขนงหนึ่งที่กินเนื้อที่ในอากาศ มีลักษณะเป็น 3 มิติ สามารถถ่ายทอดอารมณ์ หรือสาระต่างๆ แก่ผู้ดู หรือแสดงความงามทางองค์ประกอบของศิลปะ โดยไม่แสดงเนื้อหาก็ได้ (พุลสวัสดิ์ มุมบ้านเช้า, 2553: 25) โดยความงามของประติมากรรม สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1.2.1 ความงามของลักษณะสูงต่ำ (Beauty in Relief) คือลักษณะงานที่มีความนูน สูงต่ำที่แตกต่างกัน ความงามของประติมากรรมอยู่ที่ความพอดี และสัมพันธ์กัน ซึ่งลักษณะของความสูงต่ำของประติมากรรม มี 3 ลักษณะ คือ ประติมากรรมนูนสูง ประติมากรรมนูนต่ำ และประติมากรรมลอยตัว

2.1.2.2 ความงามทางรูปทรง (Beauty in Form) รูปทรงของประติมากรรมจะให้ความหมายทางการจับต้อง และให้ความรู้สึกมากกว่าทางด้านจิตรกรรมเนื่องจากมิติที่เกิดขึ้นเป็นมิติที่เป็นจริง ซึ่งการประกอบกัน หรือการจัดวางของรูปทรงต่างๆ ควรมีความสมมาตร และประสานกลมกลืนกันอย่างพอดี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีเอกภาพ ซึ่งความสัมพันธ์ของรูปทรงที่สมบูรณ์จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่าง 3 สิ่ง คือ

2.1.2.2.1 บริเวณพื้นที่ว่าง (Space) ประติมากรรมเป็นศิลปะที่กินเนื้อที่ว่างในอากาศ รูปทรงจึงมีความสัมพันธ์กับบริเวณพื้นที่ว่างในส่วนเว้าและส่วนลึกของรูปทรง บริเวณว่างของรูปทรงจึงเป็นพื้นที่ว่างที่มีความหมาย และเป็นส่วนหนึ่งของผลงานประติมากรรม ดังนั้นการออกแบบพื้นที่ว่างของประติมากรรมจึงต้องมีความเหมาะสม และสัมพันธ์กันอย่างมีเอกภาพ

2.1.2.2.2 ฐานหรือพื้น (Base) ฐานหรือพื้นของประติมากรรมมีความสำคัญต่อผลงานมาก เพราะช่วยให้ผลงานสามารถตั้งอยู่ได้หากใช้ฐานที่มีขนาดหรือสัดส่วนที่ไม่พอดีอาจทำให้ลดคุณค่าทางด้านความงามของตัวประติมากรรมได้ ดังจะกล่าวได้ว่าฐานนั้นเป็นส่วนหนึ่งของผลงาน

2.1.2.2.3 ลักษณะพื้นผิว (Texture) เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความงามและความน่าสนใจให้กับตัวประติมากรรม ซึ่งพื้นผิวแต่ละประเภทก็มีความงามของที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติของวัสดุ มันวาว เรียบ หยาบ ขรุขระ ซึ่งผู้ใช้ต้องหัดสังเกตลักษณะของแต่ละพื้นผิว และนำมาเลือกใช้ เพื่อให้เกิดความงามแก่ผลงาน

2.1.3 รูปแบบการถ่ายทอดประติมากรรม

รูปแบบของการถ่ายทอดผลงานศิลปกรรม หรือ ผลงานศิลปะ สามารถแบ่งรูปแบบของผลงานได้ดังนี้

2.1.3.1 รูปแบบเสมือนจริง (Realistic Style) หมายถึงการสร้างผลงานในรูปแบบเหมือนจริง พยายามลอกเลียนธรรมชาติตามที่ตามองเห็นให้เหมือนที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยยึดหลักการสร้างสรรค์ และการนำเสนอตั้งภาพที่ตาเห็น เช่น รูปปั้นคน สัตว์ หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ และสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งการรับรู้หรือการชื่นชมผลงานสามารถรับรู้ได้ง่าย โดยสามารถเปรียบเทียบจากผลงานกับสิ่งที่มีอยู่จริงในธรรมชาติ

ภาพที่ 22 ประติมากรรมเสมือนจริง “พระเมตตา” ผลงานสร้างสรรค์โดย อาจารย์เปี่ยมจันทร์ บุญไตร
(ที่มา: ประติมากรรมเสมือนจริง, เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2564, เข้าถึงได้จาก
<https://atkitchenmag.com/art-room-sculpture-king-bhumibol>)

2.1.3.2 รูปแบบดัดแปลงใหม่ (Modulation Style) เป็นรูปแบบที่ผู้ออกแบบหรือศิลปินต้องการเปลี่ยนแปลงรูปทรงจากธรรมชาติ ให้แสดงความรู้สึก หรือความงามตามความคิดของผู้ออกแบบ โดยการตัดทอนในลักษณะที่บิดเบือนไปจากของจริง โดยให้ความสำคัญกับรูปแบบที่เหมือนจริงลดลง และให้ความสำคัญกับแนวคิดของผู้ออกแบบมากขึ้นในลักษณะรูปแบบของการตัดทอน (เอกลักษณ์ อุตะมะ, 2018) สามารถรับรู้ได้ว่าเป็นรูปอะไร ยังมีเค้าโครงของรูปทรงธรรมชาติเดิมอยู่

2.1.3.3 รูปแบบนามธรรม (Abstract Style) การถ่ายทอดรูปแบบนามธรรมผู้ออกแบบจะใช้รูปทรงที่คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาเอง เช่นรูปทรงอิสระ รูปทรงเรขาคณิต นำมาประกอบกันเพื่อให้เกิดความงาม สร้างสรรค์ผลงานรูปแบบตามความรู้สึก นำทัศนธาตุมาใช้ในการจัดวางองค์ประกอบศิลป์ มาประกอบกันให้เกิดความสมบูรณ์พอดี กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก เช่น สนุกสนาน ตื่นเต้น น่ากลัว

ภาพที่ 23 ประติมากรรมรูปแบบนามธรรม “รูปทรงแห่งความสมดุล หมายเลข 3” โดย ชฎิล ชัยกุล
(ที่มา: ประติมากรรมรูปแบบนามธรรม, เข้าถึงเมื่อ 12 กันยายน 2564, เข้าถึงได้จาก
<http://www.thapra.lib.su.ac.th/ArtThesis46-57/ARTperson/2557>)

2.2 ทฤษฎีการขึ้นรูปในงานเครื่องเคลือบดินเผา

กรรมวิธีการผลิตหรือการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิก หรือเครื่องปั้นดินเผา มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต้องอาศัยความชำนาญจากการฝึกฝน ตลอดจนเทคนิคต่างๆ รวมไปถึงเครื่องมือ อุปกรณ์ ซึ่งมีลักษณะรูปร่างที่ต่างกัน แล้วแต่กระบวนการผลิต และการขึ้นรูป ซึ่งมีอยู่หลายวิธีด้วยกันดังนี้

2.2.1 วิธีขึ้นรูปแบบวิธีกด (Press Method) การขึ้นรูปด้วยวิธีการกดนี้ต้องอาศัยเครื่องมือที่มีการน้ำหนัก และแรงกดมาก โดยใช้เครื่องกดไฮดรอลิก อัตโนมัติ (Automatic Hydraulic Press) ซึ่งมีทั้งแบบที่ใช้กำลังแรงคนช่วยอัด และแบบอัตโนมัติ โดยวัสดุที่ใช้ในการผลิตจะมีลักษณะที่เป็นฝุ่น หรือ เป็นผง (Dry press or Semi-Wet press) ซึ่งไม่สามารถนวดเป็นก้อนได้ เนื่องจากมีส่วนผสมของน้ำอยู่เพียง 5-16 % จึงต้องอาศัยแรงอัดจากเครื่องในการทำให้ผลิตภัณฑ์เกาะตัวจึงสามารถขึ้นรูปขึ้นงานได้ โดยแม่พิมพ์ที่ใช้จะทำด้วยเหล็ก (Steel Mould) ซึ่งการขึ้นรูปด้วยวิธีนี้นิยมใช้ในผลิตภัณฑ์เชิงอุตสาหกรรม ได้แก่ กระเบื้องมุงหลังคา (Roofing Tiles) กระเบื้องปูพื้น กระเบื้องปูผนัง อิฐประดับและ อุปกรณ์ไฟฟ้า (Low voltage Insulators) เป็นต้น (ทวี พรหมพฤษ, 2523: 20-43)

2.2.2 วิธีขึ้นรูปแบบรีด (Extrusion Method) การขึ้นรูปแบบรีด เป็นการเตรียมดิน โดยการผ่านเครื่องอัดดิน (Filter Press) หรืออ่างเกราดิน โดยดินที่นำมาใช้จะต้องไม่แข็งมาก มี

ลักษณะเป็นก้อน แล้วจึงนำดินที่ได้มาเข้าในเครื่องรีดดิน เพื่อให้ได้รูปแบบตามที่ต้องการ ตามท่อขนาดต่างๆ ตามหัวแบบของท่อ (Die) โดยเครื่องรีดดินทั่วไปแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

2.2.2.1 แบบที่ใช้แรงดันของลมในการรีดดิน (Piston Extrusion) ซึ่งเนื้อดินที่ใช้จะต้องมีความละเอียดมาก นิยมใช้ในการผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า (Electronic) และท่อสำหรับร้อยสายไฟ เป็นต้น

2.2.2.2 แบบสว่าน (Augers) เป็นเครื่องรีดดินที่มีขนาดใหญ่ ใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม ที่ต้องใช้กำลังการผลิตในปริมาณมาก (Mass Product) นิยมใช้ในการผลิตวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง เช่น อิฐทนไฟ อิฐโปร่ง

2.2.3 วิธีขึ้นรูปทรงต่างๆด้วยมือ (Hand Forming Method)

การขึ้นรูปด้วยมือ (Hand Forming) หรือวิธีการขึ้นรูปแบบอิสระ เป็นวิธีที่นิยมโดยทั่วไป เนื่องจากไม่ต้องใช้อุปกรณ์มาก ขึ้นรูปโดยการนำเนื้อดินมาปั้นขึ้นรูปด้วยมือ ซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้นของการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์เซรามิก ผู้ปั้นสามารถใช้ทักษะและความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงานได้อย่างอิสระ โดยดินที่ใช้ในการปั้นน้ำจะต้องมีความเหนียว เช่น ดินบอลล์เคลย์ (Ball Clay) ดินเอิร์ทเธนแวร์ (Earthenware Clay) ดินสโตนแวร์ (Stoneware Clay) และดินเทอร์ราคอตต้า (Terracotta Clay) โดยสามารถแบ่งวิธีการขึ้นรูปได้หลายวิธี ดังนี้

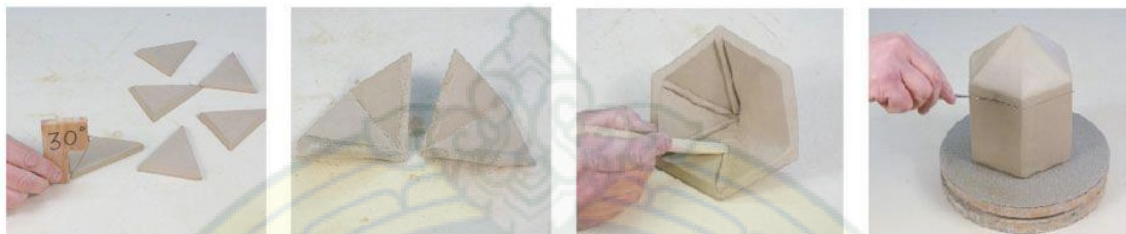
2.2.3.1 การขึ้นรูปแบบกด (Pinch Method) คือการนำดินที่นวดแล้วปั้นเป็นก้อน แล้วใช้มือบีบ หรือกด เพื่อให้ได้รูปทรงตามที่ต้องการ ไล่ความหนาบางให้ใกล้เคียงกัน โดยกำหนดความหนาบางของชิ้นงานจากการบีบ นิยมใช้ในผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก เช่น ถ้วย จาน ชาม

ภาพที่ 24 การขึ้นรูปแบบกด

(ที่มา: Pinterest, Pottery and Ceramic Techniques, เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.pinterest.com>)

2.2.3.2 การขึ้นรูปแบบแผ่น (Slab Method) เป็นวิธีการขึ้นรูปโดยการนำดินมารีดเป็นแผ่น ให้มีขนาดความหนา ความบาง เท่ากัน หลังจากนั้นใช้เครื่องมือตัดให้ได้รูปทรงที่ต้องการ ก่อนที่จะนำมาเชื่อมต่อกันด้วยน้ำดิน (Slip) โดยก่อนนำมาขึ้นรูปดินจะต้องมีลักษณะหมาดก่อน จึงจะขึ้นรูปได้โดยไม่เสียทรง รูปทรงที่เหมาะสมกับการขึ้นรูปแบบแผ่นได้แก่ รูปทรงพื้นฐาน (Basic Forms) เช่น ทรงกรวย ทรงกระบอก

ภาพที่ 25 การขึ้นรูปแบบแผ่น

(ที่มา: Pinterest, Pottery and Ceramic Techniques, เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.pinterest.com>)

2.2.3.3 การขึ้นรูปแบบขด (Coil Method) เป็นวิธีที่นิยมกันมากสามารถใช้ขึ้นรูปได้ทั้งผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก ไปจนถึงขนาดใหญ่ อย่างโอ่งดินราชบุรี เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่าย วิธีการขึ้นรูปคือการนำดินมาวนและคลึงให้เป็นเส้นกลม ขนาดเส้นเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์ที่จะปั้น นำไปขดลงบนฐานที่เตรียมไว้ แล้วเชื่อมต่อรอยประสานของเส้นด้วยน้ำสลิป ใช้มือบีบกดลงบนเนื้อดินให้เชื่อมต่อแนบสนิทกัน ขดวนไปเรื่อยๆจนได้รูปทรงที่ต้องการ ระหว่างรอยต่อควรทาด้วยน้ำสลิปทุกชั้น เพื่อป้องกันการแตกร้าวเมื่อหัด และป้องกันการแตกร้าวของผลิตภัณฑ์

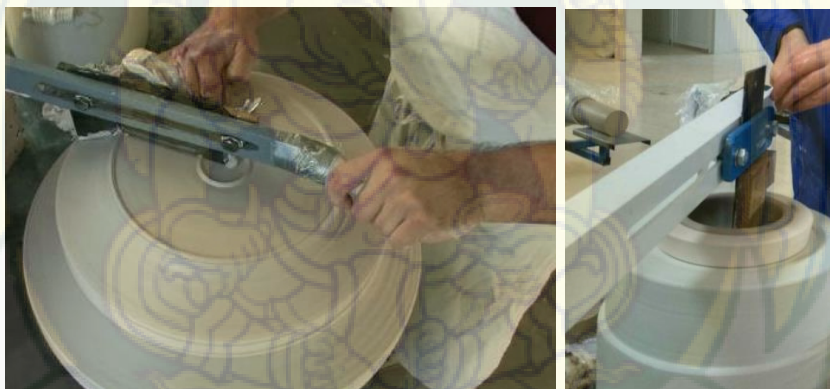

ภาพที่ 26 การขึ้นรูปแบบขด

(ที่มา: Pinterest, Pottery and Ceramic Techniques, เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.pinterest.com>)

2.2.3.4 การขึ้นรูปแบบปั้นหมุน (Throwing Method) เป็นการขึ้นรูปชิ้นงานที่มีความนิยมตั้งแต่สมัยโบราณ โดยอาศัยหลักการนำแรงที่ได้จากการเหวี่ยงจากจุดศูนย์กลางตามทิศทางของเข็มนาฬิกา หรือทวนเข็มช่วยในการดึงดินเพื่อขึ้นรูปชิ้นงานตามที่ต้องการ โดยจะต้องทำการตั้งศูนย์เสียก่อนที่จะทำการดึงเนื้อดินให้เป็นรูปทรงต่างๆ โดยสัณฐานของชิ้นงานจะมีลักษณะกลม เมื่อได้ชิ้นงานตามที่ต้องการแล้วจึงนำมาผึ่งให้หมาดก่อนทำการตกแต่งความหนาบาง และ กั้นของชิ้นงานอีกครั้ง นิยมใช้ในการทำผลิตภัณฑ์เช่น ถ้วย ชาม กาน้ำชา แจกัน

2.2.3.5 การขึ้นรูปแบบใบมีด (Jigger Method) การขึ้นรูปด้วยใบมีดเป็นการขึ้นรูปโดยอาศัยหลักการเหวี่ยงหนีศูนย์กลางจากจุดศูนย์กลางปั้นหมุนมาประยุกต์ ตัวแป้นที่ใช้เป็นแป้นปูนพลาสติก มีแขนยึดสำหรับจับยึดใบมีดที่ทำจากไม้ โดยมีทั้งการขึ้นรูปแบบภายใน (Inside) และภายนอก(Outside) วิธีทำขั้นแรกโดยการกลึงแบบจากปูนพลาสติก ทำต้นแบบและถอดพิมพ์ครอบชิ้นงาน สวมพิมพ์ชิ้นงานลงบนเบ้าจิ๊กเกอร์ โปะดินลงบนเบ้า และใช้ใบมีดจิ๊กเกอร์ที่ตั้งศูนย์ไว้แล้วกดลงบนชิ้นงานที่กำลังหมุนอยู่ ก็จะได้ชิ้นงานตามต้องการ รอให้ดินเซ็ดตัวก็สามารถนำออกจากแป้นพิมพ์ได้ นิยมใช้ทำถ้วย ชาม แก้วกาแฟ ในระบบอุตสาหกรรมเซรามิก

ภาพที่ 27 การขึ้นรูปแบบใบมีด

(ที่มา: Pinterest, Pottery and Ceramic Techniques, เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564, เข้าถึงได้จาก <http://www.pinterest.com>)

2.2.3.6 การขึ้นรูปแบบใช้พิมพ์กด (Hand Press Method) การขึ้นรูปแบบใช้พิมพ์กดโดยใช้มือนี้ ตัวแม่พิมพ์จะทำจากปูนพลาสติก มีทั้งแบบขึ้นเดียว และแบบสองชิ้น (One-Two piece mold) โดยดินที่จะนำมาใช้กดพิมพ์นี้ จะต้องนวดเป็นแผ่น หรือตัดให้มีขนาดใกล้เคียงกับแบบที่จะพิมพ์ แล้วจึงใช้มือกด ปล่อยให้ดินแห้งหรือร้อนออกจากพิมพ์ จึงนำออกจากพิมพ์ปูนพลาสติก ก็จะได้ชิ้นงานตามต้องการ ส่วนพิมพ์แบบสองชิ้น ใช้วิธีเดียวกัน เมื่อดินร้อนจากแบบแล้ว นำดินที่ได้มาประกบกันโดยใช้น้ำดิน (Slip) เป็นตัวประสานชิ้นงานเข้าด้วยกัน พิมพ์ที่ใช้

ควรตากให้แห้งสนิท และทำความสะอาดพิมพ์ก่อนใช้ อาจใช้แป้งฝุ่น หรือ ทัลคัม (Talcum) ทาด้านในบางๆ เพื่อให้ดินร่อนออกจากพิมพ์ได้ง่าย และสะดวกในการกดพิมพ์

2.2.4 วิธีขึ้นรูปด้วยวิธีหล่อน้ำดิน (Slip Casting Method)

2.2.4.1 การหล่อลง (Drain Casting) คือการนำพิมพ์ Working Mold ที่แห้งดีแล้ว เทน้ำดินใส่ลงไปพิมพ์จนเต็ม ระหว่างนี้พิมพ์จะดูดน้ำดินลดลงให้ทยอยเติมน้ำดินเรื่อยๆ เมื่อพิมพ์ปูนดูดน้ำดินได้ความหนาตามที่ต้องการแล้ว ให้เทน้ำดินออกจากแบบพิมพ์ ตากผึ่งไว้เพื่อนให้ดินเซ็ดตัว และร่อนออกจากพิมพ์ จึงแกะออกและทำการตกแต่งชิ้นงานก่อนนำไปเผา

2.2.4.2 การหล่อตัน (Solid Casting) คือการหล่อน้ำดินลงในพิมพ์ ที่เป็นทรงตามที่กำหนดไว้ โดยเทน้ำดินจนเต็มพิมพ์ รอให้ดินดูดน้ำดินจนดินไม่ยุบตัวแล้ว ร่อนดินเซ็ด และแห้งตัว จึงถอดชิ้นงานออกจากพิมพ์ และนำไปตกแต่งก่อนการนำไปเผา (สมศักดิ์ ขวลาวัณย์, 2549: 125-144)

2.3 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา

ดิน กับการสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผานั้นมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทางวัตถุทางวัฒนธรรม โบราณสถาน และโบราณวัตถุต่างๆ เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะการดำรงอยู่ของมนุษย์แต่ละยุคสมัยที่ผ่านมา และเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญและพัฒนาการของมนุษย์ตามลำดับ ซึ่งการขึ้นรูปผลงานศิลปกรรมเครื่องเคลือบดินเผานั้นก็สามารถทำได้หลายวิธี แต่ละวิธีก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับลักษณะของการออกแบบผลงานและความถนัดของศิลปิน (สุขุมล เล็กสวัสดิ์, 2548: 112) ในปัจจุบันเทคโนโลยีในการขึ้นรูปเครื่องเคลือบดินเผานั้นก้าวไกลไปมากสามารถใช้เครื่องพิมพ์ 3 มิติ ที่ควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์ในการสร้างสรรค์ผลงานได้

เครื่องปั้นดินเผาเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ผูกพันกับอารยธรรมมนุษย์มายาวนาน คุณค่าความงามของเครื่องเคลือบดินเผานั้น สามารถพิจารณาถึงความงามหรือคุณค่าตามหลักสากลได้ดังนี้ ความงามที่เกิดขึ้นจากดิน (Clay) ความงามจากเคลือบและการตกแต่ง (Glaze & Decoration) ความงามจากการเผา (Firing) ความงามจากรูปทรง (Form) ความงามจากลักษณะผิว (Texture) ความงามในเอกลักษณ์ (Tradition) ความงามจากการสัมผัส (Tactile Quality) ความงาม ณ พื้นที่รอบฐาน (The beauty of the area around the base) ความงามจากร่องรอยแห่งทักษะ (Skill) ความงามจากความสมดุล (Balance) ซึ่งความงามของเครื่องปั้นดินเผานั้นแต่ละชิ้นมีข้อโดดเด่นทางความงามที่ต่างกัน แต่สามารถแสดงออกได้ถึงเป้าหมายด้านใดด้านหนึ่งก็ทำให้เกิดการยอมรับเป็นสากลได้ (สาธิต ชลชาติภิญโญ, 2547 : 146)

2.4 การศึกษาข้อมูลจากผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาของศิลปิน

การศึกษาข้อมูลจากผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ผลงานจากศิลปินหลายท่านเพื่อนำหลักการ เทคนิค และแนวความคิดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ดังนี้

ภาพที่ 28 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา Somnambulism ของ Lynda Draper

ศิลปินเซรามิกชาวออสเตรเลีย

(ที่มา: Ceramic Sculpture เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564,

เข้าถึงได้จาก <http://www.lyndadraper.com>)

ลินดา ดรอปเปอร์ (Lynda Draper) เป็นศิลปินเซรามิกชาวออสเตรเลีย นิยมสร้างผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา แบบกึ่งนามธรรม ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยผลงานชุด Somnambulism ศิลปินได้ทำการออกแบบประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา โดยมีแรงบันดาลใจมาจากความประทับใจและความรู้สึกของศิลปินในแต่ละวัน ระหว่างการเดินเล่นในสวนฤดูหนาวภายในพระราชวังแวร์ซาย ซึ่งศิลปินต้องการสะท้อนให้เห็นถึงความงามของประวัติศาสตร์ พิธีกรรมที่แสดงถึงความซับซ้อนของการตั้งถิ่นฐานทางวัฒนธรรมของยุโรปในยุคแรกๆ ภายในภูมิทัศน์ธรรมชาติของออสเตรเลีย ซึ่งศิลปินได้ใช้การขึ้นรูปที่มีความซับซ้อนของโครงสร้าง แต่ยังคงมีช่องว่าง (Space) ทำให้ผลงานมีความรู้สึกโปร่ง เบา เหมือนต้นไม้ภายใต้หิมะสีขาวที่ปกคลุม หรือในขณะยามค่ำคืนที่มีมืดมิด ความน่ากลัว ศิลปินก็ใช้การแทนด้วยสีดำ ตัดกับสีอันอ่อนของใบไม้ ดอกไม้ ภายในสวน โดยแทนด้วยเคลือบสีสดใส ทำให้ผลงานดูโดดเด่น สะดุดตา

ภาพที่ 29 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาชุด They Fill Your Heart With Out Trying 2019
ของ วิภู ศรีวิลาส ศิลปินเซรามิกชาวไทย

(ที่มา: Vipoo Srivilasa Ceramic Sculpture, เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564, เข้าถึงได้จาก
<https://vipoo.com>)

วิภู ศรีวิลาส (Vipoo Srivilasa) ศิลปินเซรามิกชาวไทยในออสเตรเลีย เป็นอีกหนึ่งคนที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาของตนเองให้มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ โดยผลงานของวิภูมักจะแฝงไปด้วยกลิ่นอายของความเป็นไทยผสมอยู่ในชิ้นงานประติมากรรม Blue and White ผสมผสานกับสีสดใสของเคลือบ และสีทอง เพื่อเพิ่มจุดเด่นและมีเสน่ห์ให้กับชิ้นงาน ถ่ายทอดออกมาเป็นศิลปะแบบร่วมสมัยแฝงไว้ด้วยข้อคิดสะท้อนสังคม ดังเช่นผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาชุด They Fill Your Heart With Out Trying 2019 ที่ศิลปินต้องการถ่ายทอดเรื่องราวของสภาวะปัญหาของโลกในปัจจุบันทั้งในเรื่องของบรรยากาศและการเมือง ทำให้ศิลปินอยากหลบหนีความวุ่นวายเหล่านี้โดยการสร้างศิลปะที่มีความสุข เพื่อยกระดับจิตใจ และนำมาจากความเครียดและความวิตกกังวล ผ่านเรื่องราวของความรักที่มีต่อสัตว์เลี้ยงที่เข้ามาเติมเต็มหัวใจของคน โดยไม่คำนึงถึงวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเชื่อมโยงสัตว์เลี้ยงกับครอบครัว ความเป็นเพื่อน มิตรภาพ ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย และความสุขแก่ผู้เป็นเจ้าของ

ภาพที่ 30 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา สมมุติธาตุ ของ กรรณา กองสุข

ศิลปินเซรามิกชาวไทย (กรรณา กองสุข, 2553: 35)

กรรณา กองสุข (Kornthana Kongsuk) ศิลปินเซรามิกชาวไทย สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมดินเผาและวัสดุสำเร็จรูป ในการจัดแสดงผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา “แดนสมมติ” ดังตัวอย่างงานประติมากรรมชุด สมมุติธาตุ ที่ประกอบไปด้วยรูปทรง ที่จัดวางแยกออกจากกัน มีลักษณะกึ่งปิด-กึ่งเปิด ลักษณะของดินเผาที่แตกกร้าวและหายไปบางส่วน ได้มีการใช้ลวดสลิงเกลียวชั้นลวดสลิง ผูกมัดยึดโยงกันระหว่างรูปทรงทั้ง 2 ชั้น เพื่อให้คงรูปเดิมไว้ โดยมีสาระทางด้านความรู้สึก และอารมณ์แทนการแยกแตกออกในที่สุดของสภาวะธาตุ(กรรณา กองสุข, 2553: 16) ส่วนในด้านสีและพื้นผิวศิลปินเลือกใช้เนื้อดิน Terra Cotta เพื่อแสดงออกถึงความเป็นธรรมชาติของสีเนื้อดินที่สัมผัสได้ และให้ความรู้สึกหนักแน่นของสีน้ำตาลแดงอ่อนๆ หรือสัมผัสของเนื้อดิน ผสมผสานกับการแสดงออกในแนวศิลปะการจัดวาง (Installation Art) และการใช้เทคนิคทางเครื่องเคลือบดินเผา สามารถให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันตามธรรมชาติของวัสดุหรือเทคนิคนั้นได้ดี (กรรณา กองสุข, 2553: 17)

ภาพที่ 31 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา “บัว” ของ สยมพร กาษรสุวรรณ
ศิลปินเซรามิกชาวไทย ในนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา “อม-อัม” 2010

สยมพร กาษรสุวรรณ (Sayumporn Kasornsuwan) ศิลปินเซรามิกชาวไทย สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมดินเผา จากแนวความคิดเกี่ยวกับสังคมเกษตรกรรมในไทย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตเมื่อเหลือจากการขายจะถูกเก็บรักษาไว้ในรูปแบบของการถนอมอาหาร เพื่อให้เก็บไว้กินได้ตลอดปี โดยศิลปินสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมดินเผาด้วยการใช้รูปทรงพื้นฐานในการขึ้นรูปทรงวัสดุที่มาจากธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละภูมิภาค โดยการขึ้นรูปผลงานด้วยวิธีการขุด ซึ่งช่วยให้สามารถควบคุมรูปทรงการขึ้นรูปชิ้นงานขนาดใหญ่ได้ดีที่เน้นให้เห็นถึงรูปความเป็นธรรมชาติของเนื้อดินเผา และพื้นผิวของวัสดุ โดยใช้เนื้อดินที่ได้จากภูมิภาคต่างๆ ของไทยทั้ง 4 ภาค ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งสีและลักษณะของเนื้อดิน เลือกใช้เทคนิคควม้วน การขูดขีด และการขัดมัน บนพื้นผิวของงาน ทำให้ได้สีที่สวยงามเป็นธรรมชาติ ถ่ายทอดถึงวิถีชีวิตชนบทและแสดงออกถึงเรื่องราวของกาลเวลาได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 32 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา “ไม่มีชื่อ 2019” ของ วศินบุรี สุพานิชวรภาสน์
 ศิลปินเซรามิกชาวไทย ในนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะ จรัส : Light Fest
 (ที่มา : โลกแห่งจินตนาการและมวลพลังในเครื่องปั้นดินเผา, เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564,
 เข้าถึงได้จาก <https://themomentum.co/jaras-light-fest-vasinburee>)

วศินบุรี สุพานิชวรภาสน์ ศิลปินเซรามิกชาวไทย สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมดินเผา จากแนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความเชื่อรูปแบบต่างๆ อันเป็นที่มาของการกำเนิดภาชนะ เครื่องปั้นดินเผา ได้แก่รูปทรงที่เป็นภาชนะสำหรับเก็บสะสมหรือเตรียมอาหาร รูปทรงที่สร้างจากวัสดุ ที่มีค่าอย่างเครื่องประดับ และรูปทรงที่ใช้ในพิธีกรรม ซึ่งมีความโดดเด่นและเป็นสัญลักษณ์ของ เครื่องปั้นดินเผาไทยมาเป็นแรงบันดาลใจ และประยุกต์ใช้โดยการตีความใหม่ ตัดตั้งและควบคุม พลังงานด้วยไฟฟ้าและพลังงานแสงอาทิตย์เข้าด้วยกัน และให้ผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์กับวิธีการ ส่อง ดูด้าน ในของประติมากรรมแต่ละชิ้น เพื่อสื่อความหมายต่างๆกัน เช่น ภายในมีภาพดอกไม้แห้ง แสดงถึง ความสวยงามที่ไม่ยั่งยืน หรือการเลือกใช้ไฟนีออนตัดสีชมพูสดใสเสมือนตัวแทนของสิ่งที่ยังคง เหลืออยู่ให้เห็นเด่นชัดตลอดไป รูปหม้อบ้านเล็กๆ มีต้นไม้อูเรียบ่งายน่ารัก ที่ทาทับสีทอง เปรียบเสมือนอุดมคติของมนุษย์กับการค้นหาความหมายของความสุข

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์

ในการดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์ เรื่อง ศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทางการสร้างสรรคงานประติมากรรมเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา โดยมีการศึกษาข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่างๆทั้งเอกสารเว็บไซต์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการศึกษาและตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการสร้างสรรคผลงานครั้งนี้ ได้ดำเนินงานตามขั้นตอนโดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ด้านข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบ และสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ด้านข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา

ขอบเขตด้านการศึกษาข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาถึงข้อมูลศิลปะทวารวดีเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา สามารถจำแนกประเด็นได้ ดังนี้

1.1 ขั้นตอนการ ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะทวารวดี และการสร้างสรรค์งานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา

1.1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความ งานวิจัย เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของศิลปะทวารวดี ในประเทศไทย โดยขอบเขตของการศึกษาเป็นศิลปะทวารวดีในเขตภาคกลาง 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี

1.1.2 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เกี่ยวข้องกับการออกแบบประติมากรรม และประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา

1.1.3 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล คุณสมบัติและลักษณะของเนื้อดิน เทคนิค กรรมวิธีที่ใช้ในการขึ้นรูปประติมากรรมดินเผา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ

1.1.4 ศึกษาเกี่ยวกับอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับงานสร้างสรรค์

2.2 ขั้นตอนวิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้านการออกแบบ

เป็นขั้นตอนของการออกแบบประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา โดยมีขอบเขตในการออกแบบดังนี้

2.2.1 ด้านการออกแบบและสร้างเครื่องมือ

ด้านการออกแบบได้ทำการออกแบบประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา 2 มิติ ที่มีแนวคิดมาจากศิลปะทวารวดี 5 แนวทาง โดยมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

2.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ประชากรที่ใช้ คือ ที่ปรึกษาโครงการด้านการออกแบบประติมากรรม เครื่องเคลือบดินเผา และผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะทวารวดี

2.2.2.1 ที่ปรึกษาทางด้านการออกแบบประติมากรรม ทำการศึกษาในรูปแบบการออกแบบสร้างสรรค์ประติมากรรมดินเผา จากผู้เชี่ยวชาญ ในโครงการงานสร้างสรรค์นี้ ได้แก่

- ศาสตราจารย์สุรพงษ์ สมสุข

2.2.2.2 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์และศิลปะทวารวดี โดยได้ทำการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน ในโครงการงานสร้างสรรค์นี้ ได้แก่

- อาจารย์สุนันทา เงินไพโรจน์

2.2.2.3 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องเคลือบดินเผา ทำการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ 1 ท่าน ในโครงการงานสร้างสรรค์นี้ ได้แก่

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกเมศ คันธิก

2.2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามจากการพิจารณาข้อมูลด้านการออกแบบที่มีการตั้งประเด็นคำถามผ่านการรับรองจากอาจารย์ที่ปรึกษา ใช้แบบสอบถามแบบปลายปิด (Close-Ended Question) เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ประติมากรรมดินเผา ซึ่ง ประกอบไปด้วย

2.2.4.1 ผลงานประติมากรรมขนาด 70x30x30 เซนติเมตร 1 ชุด (1 ชิ้น)

2.2.4.2 ผลงานประติมากรรมขนาด 50x25x25 เซนติเมตร 1 ชุด (3 ชิ้น)

2.2.5 วิธีการเก็บข้อมูล ให้ที่ปรึกษาด้านการออกแบบประติมากรรม ด้านศิลปะทวารวดี และด้านเครื่องเคลือบดินเผา ทำการประเมินความเป็นไปได้จากต้นแบบ ทั้งรูปแบบแนวความคิด การแสดงถึงศิลปะทวารวดี และกระบวนการสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา

2.2.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการสร้างสรรค์ศิลปะทวารวดีสู่ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ผลการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ผลจากการแนะนำของที่ปรึกษาโครงการและผู้เชี่ยวชาญ ได้แนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานสร้างสรรค์

2.1 ขั้นตอนการคัดเลือกศิลปะทวารวดีที่จะนำมาใช้ในการร่างต้นแบบ

หลังจากที่กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เสร็จสิ้น ทั้งจากผู้เชี่ยวชาญและจากการศึกษาด้วยตนเอง ทางผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความงามในศิลปะทวารวดี พบว่านอกจากประติมากรรมปูนปั้นแล้ว อิทธิพลของความงามเครื่องประดับต่างๆในศิลปะทวารวดีที่ปรากฏขึ้นทั้งจากประติมากรรมปูนปั้น หลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องนั้นมีความโดดเด่น และมีความน่าสนใจ จึงได้เลือกนำเอาเรื่องราวในส่วนของเครื่องประดับในศิลปะทวารวดีมาใช้ในการร่างต้นแบบ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 2.1 ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ
- 2.2 ประเมินผลจากข้อมูลที่ได้รับ
- 2.3 ร่างแบบชิ้นงานสร้างสรรค์ ด้วยดินสอลงบนกระดาษ เพื่อกำหนดขนาดของชิ้นงาน จัดวางองค์ประกอบและรูปทรงของงาน
- 2.4 ขึ้นรูปดิน ด้วยเทคนิคการขึ้นรูปด้วยมือ (Hand Forming) ใช้เครื่องมือรีดดินเป็นแผ่น และสร้างลวดลายด้วยเทคนิคการกดประทับลาย (Stamping)
- 2.5 ประกอบและต่อชิ้นส่วนต่างๆเข้าด้วยกันโดยใช้น้ำดิน (Slip) โดยประกอบเป็นชิ้นๆ เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้าย ขณะประกอบควรทำอย่างระมัดระวังและเบา มือ เนื่องจากชิ้นงานที่ยังไม่ได้เผาจะมีความเปราะบาง
- 2.6 ผึ่งชิ้นงานให้แห้งช้าๆ และรอให้ชิ้นงานแห้งสนิท ก่อนนำชิ้นงานที่ได้ไปเผา ที่อุณหภูมิ 900 องศาเซลเซียส เต้าไฟฟ้า บรรยากาศ Oxidation เมื่อเผาเสร็จแล้ว ชิ้นงานที่ได้จะมีสีส้มอมแดง
- 2.7 นำชิ้นงานที่เผาเสร็จมาประกอบ และขึ้นรูปชิ้นงานประติมากรรม โดยผสมผสานกับวัสดุแบบสื่อผสม ลวดอะลูมิเนียม และลูกปัดพลาสติก
- 2.8 วิเคราะห์ความงาม สรุปผลและประเมินผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 33 ภาพร่าง 2 มิติ แนวทางการสร้างสรรค์ครั้งที่ 1

จากการร่างแบบ 2 มิติ แนวทางการสร้างสรรค์ผลงาน ครั้งที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ลักษณะของงานยังไม่ชัดเจน ดูคล้ายกับเครื่องดนตรีมากกว่าเครื่องประดับ จึงควรให้ปรับปรุงแก้ไขแบบร่าง และใส่รายละเอียดความเป็นทวารวดีที่โดดเด่นเข้าไปให้ชิ้นงานให้เพิ่มขึ้น

แบบร่าง 2 มิติ
ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ชุดที่ 1

แบบร่าง 2 มิติ
ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ชุดที่ 2

แบบร่าง 2 มิติ ครั้งที่ 2
ตัดทอนรูปทรงมาจากเครื่องประดับ และ สร้อยลูกปัด

ภาพที่ 33 ภาพร่าง 2 มิติ แนวทางการสร้างสรรค์ครั้งที่ 2

ภาพที่ 35 ตราประทับดินเผาที่ออกแบบลวดลายมาจากลายทวารวดี
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 20 มกราคม 2565)

ภาพที่ 36 ภาพการสร้างลวดลายด้วยเทคนิคการกดประทับลาย (Stamping) ก่อนนำไปตัดเพื่อขึ้นรูป
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 20 มกราคม 2565)

ภาพที่ 37 ภาพการเตรียมดิน สำหรับการขึ้นรูปชิ้นงาน
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 20 มกราคม 2565)

ภาพที่ 38 ภาพการประกอบชิ้นรูปชิ้นงาน
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 20 มกราคม 2565)

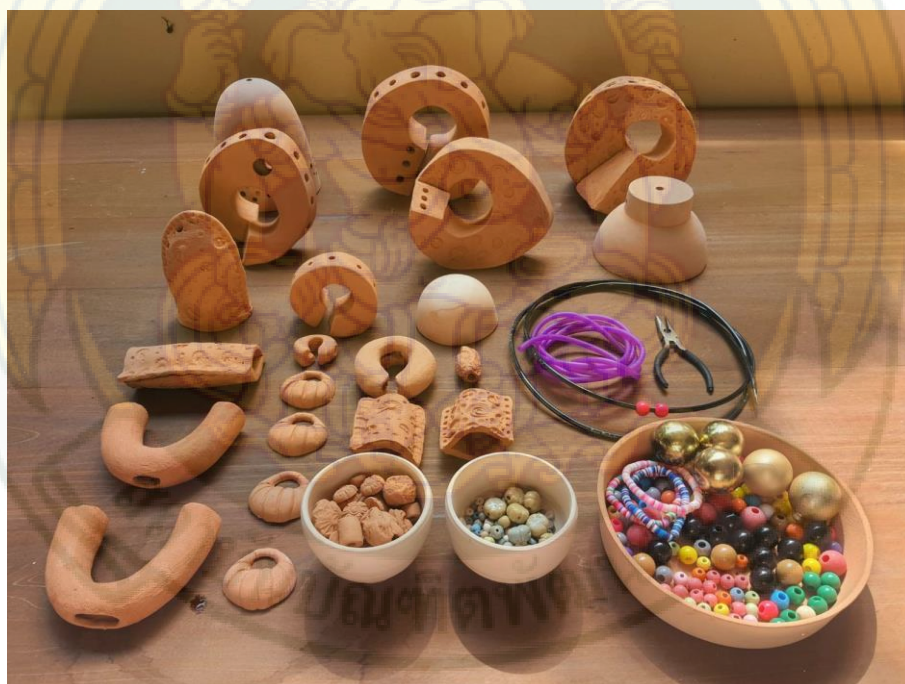
ภาพที่ 39 ภาพการตกแต่ง และเก็บรายละเอียดชิ้นงาน
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 20, 24 มกราคม 2565)

ภาพที่ 40 ภาพชิ้นงานภายในเตาเผา (เตาไฟฟ้า)
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพที่ 41 ภาพชิ้นงานหลังผ่านการเผา เนื้อดินมีความแกร่ง และมีสีเข้มขึ้นจากตอนก่อนเผา
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพที่ 42 การเตรียมอุปกรณ์เพื่อใช้ในการประกอบชิ้นงาน
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพที่ 43 ขั้นตอนการตัดเส้นลวดอะลูมิเนียมและร้อยลูกปัด
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพที่ 44 ขั้นตอนการประกอบชิ้นงาน
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565)

ภาพที่ 45 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 1
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 12 มีนาคม 2565)

ภาพที่ 46 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 2 ชั้นที่ 1
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 20 มีนาคม 2565)

ภาพที่ 47 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 2 ชั้นที่ 2
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 20 มีนาคม 2565)

ภาพที่ 48 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 2 ชั้นที่ 3
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย เมื่อ 20 มีนาคม 2565)

ภาพที่ 49 ภาพผลงานประติมากรรมดินเผาชุดที่ 2
ที่มา: (ภาพโดย นางสาวทัศนีย์ รุ่งวิชัย เมื่อ 20 มีนาคม 2565)

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

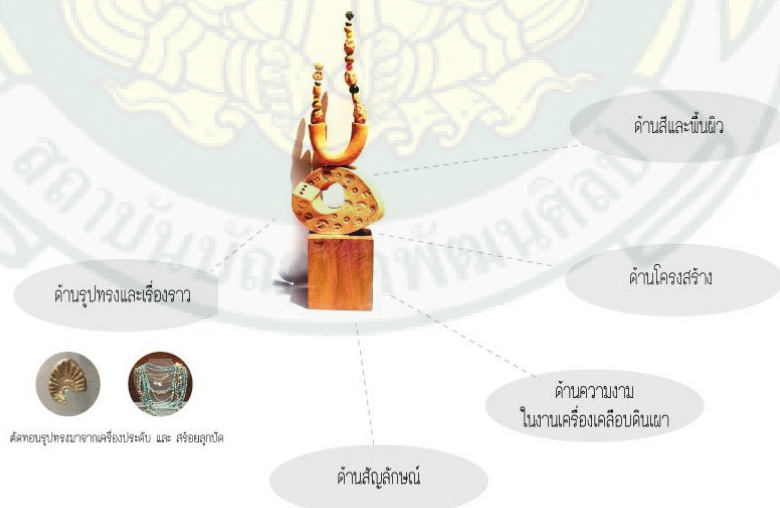
การวิเคราะห์ผลงาน

จากการศึกษา วิเคราะห์ จากการรวบรวมข้อมูล ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างผลงานโดยอาศัยแนวความคิดทฤษฎีหลักองค์ประกอบศิลป์ จากทัศนธาตุ สี รูปทรง จังหวะ หลักสุนทรียศาสตร์ หลักความงามในงานเครื่องเคลือบดินเผา ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ศิลปะทวารวดีสู่งานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา โดยสามารถแบ่งเป็นออกด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1. ด้านรูปทรงและเรื่องราว (Form and Theme)
2. ด้านสัญลักษณ์ (Symbolic)
3. ด้านสีและพื้นผิว (Color and Texture)
4. ด้านโครงสร้าง (Structure)
5. ด้านความงามในงานเครื่องเคลือบดินเผา (Beauty of Ceramics)

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์รายชุด

1. การวิเคราะห์ผลงาน ศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ชุดที่ 1 โดยสามารถวิเคราะห์ผลงานในด้านต่างๆ ดังนี้

ภาพที่ 50 การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชุดที่ 1

- ด้านรูปทรงและเรื่องราว (Form and Theme) ได้ตัดทอนรูปทรงของชิ้นงานมาจาก รูปทรงและเรื่องราวของเครื่องประดับในสมัยทวารวดี ที่เด่นชัดพบได้ทั้งจากชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้นรูปบุคคลต่างๆ ที่มีจะสวมใส่เครื่องประดับ หรือแม้แต่โบราณวัตถุที่ค้นพบ ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว หรือแม้แต่แม่พิมพ์เครื่องประดับ จำนวนมาก ที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในสมัยก่อน โดยใช้ รูปทรงของต่างหุทวารวดี มาสร้างสรรค์เป็นส่วนฐานล่างของผลงาน ในลักษณะที่ปิดเอียงในแนวนอน
- ด้านสัญลักษณ์ (Symbolic) ของผลงานประติมากรรมที่ได้นำเอาลวดลายจาก เครื่องประดับต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นในศิลปะทวารวดีมาตัดทอนและประยุกต์ให้ เพื่อแทนสัญลักษณ์ สิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างคุณค่าของอดีตสู่ปัจจุบัน
- ด้านสีและพื้นผิว (Color and Texture) สีของชิ้นงานประติมากรรมได้ถ่ายทอดให้ เห็นถึงสีของวัสดุและพื้นผิวของเนื้อดิน Terra-Cotta ตามธรรมชาติที่เมื่อหลังจากการเผาจะให้สีส้ม อมแดง มีการสร้างพื้นผิวบางส่วนด้วยการกดประทับลวดลายทวารวดีประยุกต์ลงบนผิวดิน สร้าง ความขัดแย้งด้วยการผสมผสานวัสดุสมัยใหม่เข้ามาในชิ้นงาน เช่น ลูกปัดพลาสติกสีสดใสที่มีความมัน วาว
- ด้านโครงสร้าง (Structure) ด้านล่างของของผลงานมีลักษณะที่เป็นมวล (Mass) ที่ มีปริมาตร มีการเว้นช่องว่าง (Space) ตรงกลางให้ชิ้นงานเพื่อให้ผลงานดูเบา ไม่ทึบตัน เส้นรอบนอก ของต่างหุทวารวดีที่วางในลักษณะแนวนอน ช่วยให้ผลงานดูมีความเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง ส่วนของ ด้านบนเลือกใช้เส้น (Line) ในแนวตั้งขึ้นในลักษณะของสายสร้อยคอที่ร้อยเรียงกัน และสร้างความสม ดุลยภาพ(Balance) ให้กับชิ้นงาน
- ด้านความงามในงานเครื่องเคลือบดินเผา (Beauty of Ceramic) ผลงาน ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาชุดที่ 1 นี้ มีความงามจากดินที่เป็นวัสดุหลักในการสร้างสรรค์ มี ความงามจากการเผา ให้ผิวสัมผัสถึงความเป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ผ่านการกดประทับตราลาย ทวารวดีประยุกต์ ความงามจากความสมดุลในงานเครื่องเคลือบดินเผา เนื่องจากบริเวณฐานของ ผลงานเป็นรูปทรงที่ค่อนข้างโค้งมนแต่ยังคงสามารถตั้งอยู่ได้ คุณค่าความงามที่เกิดจากตัววัสดุ เนื่องจากเครื่องเคลือบดินเผามีทั้งความแข็งแกร่งเมื่อเวลาสัมผัส แต่ก็มีความเปราะบางสามารถ แตกหักได้ในเวลาเดียวกัน เปรียบเสมือนคุณค่าของศิลปะทวารวดี ทั้งเรื่องราว ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่คนรุ่นหลังจะต้องเก็บรักษาอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป

2. การวิเคราะห์ผลงาน ศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ชุดที่ 2 ผลงานชุดนี้ ประกอบไปด้วยผลงาน 3 ชิ้น ด้วยกัน โดยสามารถวิเคราะห์ผลงานในด้านต่างๆ ดังนี้

ภาพที่ 51 การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชุดที่ 2

- ด้านรูปทรงและเรื่องราว (Form and Theme) ได้ตัดทอนรูปทรงของชิ้นงานมาจาก รูปทรงและเรื่องราวของเครื่องประดับในสมัยทวารวดี โดยใช้รูปทรงของต่างหูแบบทวารวดี ลิง-ลิง-โอ ในรูปทรงที่ต่างกันมาสร้างสรรค์เป็นส่วนฐานล่างของผลงาน ในลักษณะที่บิดเอียง
- ด้านสัญลักษณ์ (Symbolic) ของผลงานประติมากรรมที่ได้นำเอาลวดลายจาก เครื่องประดับต่างๆ ใช้ลายขดกันหอยแบบลักษณะของลานหูก และเส้นรอบนอก (Outline) ของต่างหู ที่ปรากฏให้เห็นในศิลปะทวารวดีมาตัดทอนและประยุกต์ใช้ ทั้งทำเป็นตัวประทับ ขนาดเล็กใหญ่ ต่างกัน เพื่อแทนสัญลักษณ์สิ่งๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างคุณค่าของอดีตสู่ปัจจุบัน
- ด้านสีและพื้นผิว (Color and Texture) สีของชิ้นงานประติมากรรมได้ถ่ายทอดให้ เห็นถึงสีของวัสดุและพื้นผิวของเนื้อดิน Terra-Cotta ตามธรรมชาติที่เมื่อหลังจากการเผาจะให้สีส้ม อมแดง โดยผลงานชิ้นที่ 1 และ 3 มีพื้นผิวที่เรียบ ส่วนผลงานชิ้นที่ 2 มีการสร้างร่องรอยบนพื้นผิว บางส่วนด้วยการกดประทับลวดลายทวารวดีประยุกต์ลงบนผิวดิน เลียนแบบเทคนิคการสร้างลวดลาย กดทับในเครื่องปั้นดินเผาโบราณของทวารวดี เป็นการสร้างความต่างโดยใช้การซ้ำของลวดลายบน พื้นผิว สร้างความขัดแย้งด้วยการผสมผสานวัสดุสมัยใหม่เข้ามาในชิ้นงาน เช่น ลูกปัดพลาสติกสีสดใส

ที่มีความมันวาว และเส้นลวดอะลูมิเนียมที่มีพื้นผิวความขัดแย้งกันกับเนื้อดินที่ใช้สื่อความรู้สึกแทนยุคสมัยใหม่และยุคเก่า

- ด้านโครงสร้าง (Structure) ด้านล่างของของผลงานมีลักษณะที่เป็นมวล (Mass) ที่มีปริมาตร มีการเว้นช่องว่าง (Space) ตรงกลางให้ชิ้นงานเพื่อให้ผลงานดูเบา ไม่ทึบตัน เส้นรอบนอกของต่างหูทวารวดีที่วางในลักษณะแนวนอน ช่วยให้ผลงานดูมีความเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง ส่วนของด้านบนเลือกใช้เส้น (Line) ในลักษณะการเคลื่อนไหวของสายสร้อยคอที่ร้อยเรียงลูกปัดขนาดต่างๆ สลับกันเป็นจังหวะโดยร้อยผ่านเส้นลวดอะลูมิเนียมสีดำ และสร้างความสมดุลยภาพ (Balance) และความเคลื่อนไหวให้กับชิ้นงาน

- ด้านความงามในงานเครื่องเคลือบดินเผา (Beauty of Ceramics) ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาชุดที่ 2 นี้ มีความงามจากดินที่เป็นวัสดุหลักในการสร้างสรรค์ มีความงามจากการเผา ให้ผิวสัมผัสถึงความเป็นธรรมชาติ คุณค่าความงามที่เกิดจากตัววัสดุเนื่องจากเครื่องเคลือบดินเผามีทั้งความแข็งแกร่งเมื่อเวลาสัมผัส แต่ก็มีความเปราะบางสามารถแตกหักได้ในเวลาเดียวกัน เปรียบเสมือนคุณค่าของศิลปะทวารวดี ทั้งเรื่องราว ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่คนรุ่นหลังจะต้องเก็บรักษาอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปและอภิปรายผล

การสร้างสรรคงานสร้างสรรค์นี้ ได้มีการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากการสร้างสรรค์ผลงานเสร็จสมบูรณ์ ผ่านความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วพบว่าผลงานเป็นการสร้างสรรค์ที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย สามารถถ่ายทอดเรื่องราว แสดงอารมณ์ความรู้สึก การรับรู้ถึงคุณค่าเชิงสุนทรียภาพ สะท้อนความ งามจากการนำศิลปะทวารวดีมาประยุกต์ใช้ในงานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ให้ เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างศิลปะทวารวดีในอดีตสู่ปัจจุบัน ทั้งการเลือกใช้เรื่องราวของ คุณค่าและความงามของเครื่องประดับที่ร้อยเรียงกันด้วยจังหวะ มีความงามจากดินที่เป็นวัสดุหลักใน การสร้างสรรค์ผ่านผลงานประติมากรรมจากเครื่องปั้นดินเผา ผิวสัมผัสที่เกิดจากพื้นผิวการกดทับของ ลวดลายทวารวดีประยุกต์ที่เป็นสื่อเชื่อมโยงเวลาแฝงไว้ด้วยกลิ่นอายของอดีต ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สามารถนำไปจัดวาง เพื่อให้เกิดคุณค่าด้านจิตใจ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้ สอยต่อชุมชน และสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

1. เนื้อดินที่ใช้ในการขึ้นรูปประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาสามารถเลือกใช้ดินที่มีความ เหมาะสมและตรงกับความต้องการได้ หากต้องการให้เนื้อดินมีสีสดใส ควรเลือกใช้เนื้อดินสีขาวผสม กับสีสแตน หรือหากต้องการให้เนื้อดินมีพื้นผิวที่น่าสนใจขึ้น อาจผสมด้วยวัสดุอื่นๆ เช่น แกลบ กาก กาแฟ หรือแม้แต่ธัญพืชต่างๆ เมื่อนำชิ้นงานเข้าเผาตัววัสดุเหล่านี้จะถูกเผาไหม้ ทำให้เกิดพื้นผิวที่ น่าสนใจขึ้น

2. การนำส่วนประกอบอื่นมาประกอบกับผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา เช่น พลาสติก ไม้ การคำนวณอัตราการหดตัวของเนื้อดินเป็นสิ่งที่สำคัญมาก พื้นที่บริเวณที่จะนำวัสดุอื่นๆ มาประกอบควรมีขนาดที่พอดีกับการหดตัวของเนื้อดินหลังการเผา เพื่อความสวยงามของผลงาน และลด ความสูญเสียของชิ้นงาน

3. การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา สามารถนำไปพัฒนาต่อยอด เป็นกิจกรรมทางด้านศิลปะเพื่อเสริมสร้างสมาธิ การเรียนรู้ ซึมซับ และถ่ายทอดเรื่องราว ศิลปะวัฒนธรรมทวารวดีผ่านตัวลูกปัดดินเผา เช่น กิจกรรมการร้อยลูกปัด หรือ สร้างสรรค์ชิ้นงาน ประติมากรรมดินเผาขนาดย่อมเป็นที่ของระลึกสำหรับชุมชนได้

บรรณานุกรม

- กรธนา กองสุข. (2553). **ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา แदनสมมุติ Ceramic Sculpture Converntional Space**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- จิรพันธ์ สมประสงค์. (2535). **เทคนิคการสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องปั้นดินเผา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- บัญชา พงษ์พานิช. (2552). **รอยลูกปัด Beyond Beads**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- พูนสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า. (2552). **ประติมากรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก Chomromdek Publishing House.
- ไพจิตร อิงศิริวัฒน์. (2541). **เนื้อดินเซรามิก**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- รณภพ เตชะวงศ์, สมิต ตะกรุดแก้ว, ปรีชาวุฒิ อภิระติง (2553). **นิทรรศการศิลปะในโครงการวิจัย ดินวัสดุในงานศิลปะกรรมร่วมสมัย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. ขอนแก่น: หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.
- สยมพร กาษรสวรรณ. (2553). **นิทรรศการแสดงผลงานศิลปะเครื่องปั้นดินเผา Solo Ceramic Art Exhibition 2010**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์ จำกัด.
- สุขุมาลัย เล็กสวัสดิ์. (2548). **เครื่องปั้นดินเผาพื้นฐานการออกแบบและการปฏิบัติงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษา วัฒนภาคเพียร. (2548). **โบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: บริษัท ส.พิจิตรการพิมพ์ จำกัด.
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุททอง. 2014. [ออนไลน์] <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/uthong/index.php/th> เข้าถึงเมื่อ 14 สิงหาคม 2564

ภาคผนวก

แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ตามที่ วิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ได้เรียนเชิญ ศาสตราจารย์สุรพงษ์ สมสุข อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาวิจิตรศิลป์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษาในงานวิจัยสร้างสรรค์ เรื่องศิลปะทวารวดีสู่งานสร้างสรรค์ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ของ นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย ตำแหน่งอาจารย์ สังกัดวิทยาลัยช่างศิลปสุพรรณบุรี ซึ่งได้รับทุนการวิจัยสร้างสรรค์จากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

ยินดีเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ไม่สามารถเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ลงชื่อ

(ศาสตราจารย์สุรพงษ์ สมสุข)

อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

ภาควิชาวิจิตรศิลป์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ภาพที่ 53 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ศิลป์

ประวัติผู้สร้างสรรค์ผลงาน

ชื่อ-สกุล	นางสาวทัศนีย์ รุ่งทวีชัย
วัน เดือน ปี เกิด	27 สิงหาคม 2526
ที่อยู่	190 หมู่ 4 ต.สามง่าม อ.ดอนตูม จ.นครปฐม 73150
ตำแหน่ง	อาจารย์
โทรศัพท์	062-7788585
ประวัติการศึกษา	
2549	ปริญญาตรี สาขาเครื่องเคลือบดินเผา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2560	ปริญญาโท สาขาการออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการแสดงผลงาน	
2561	นิทรรศการศิลปกรรมคณาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ การแสดงนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยไทย เวียดนาม 2018
2562	การแสดงนิทรรศการเครื่องเคลือบดินเผา 4 สถาบัน การแสดงนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยไทย เวียดนาม 2019 การแสดงนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัยไทย เวียดนาม อินโดนีเซีย
2563	การแสดงนิทรรศการเครื่องเคลือบดินเผา 4 สถาบัน การแสดงนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม 4 ภาค
2564	นิทรรศการศิลปกรรมเฉลิมพระเกียรติเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และ พระบรมวงศานุวงศ์ 2564